

Agriculture durable et sécurité alimentaire bases d'une chaîne alimentaire de qualité: évolution des lois, standards et normes

ir Léonard BOSSCHAERT

Filière Grandes Cultures

WTC III Avenue Simon Bolivar 30

1000 Bruxelles 02/208.44.09

Introduction

D'abord un mot sur les Filières.

Il était de plus en plus clair pour le Ministère des Classes moyennes et de l'Agriculture, et ceci bien avant la crise de la dioxine, qu'il était impérieux de construire une structure qui aurait une certaine indépendance pour gérer une concertation et une coordination, et pour s'orienter progressivement vers une gestion intégrée

Accroître la capacité concurrentielle, améliorer la qualité, garantir la sécurité alimentaire, répondre aux attentes et aux défis de la société ainsi que communiquer vers les consommateurs sont les grands thèmes que les quatre Filières (Viande, Lait, Horticulture et Grandes Cultures) ont reçu comme objectifs lors de leur création il y a deux ans. Ce sont donc des organes de concertation. Ils sont constitués comme suit:

avec les autorités compétentes

- \$ Ministère des Classes moyennes et de l'Agriculture
- \$ Ministère des Affaires sociales, de la Santé publique et de l'Environnement
- \$ Ministère des Affaires économiques
- \$ BIRB
- \$ Région wallonne - DGA
- \$ Communauté flamande - ALT
- \$ VLAM et ORPAH
- \$ Agro-fourriture
- \$ Organisations agricoles
- \$ Commerce
- \$ Industrie agro-alimentaire, transformation primaire et secondaire
- \$ Distribution

et une structure très légère fut mise en place. Je suis secrétaire-coordonateur de

la Filière Grandes Cultures. De nombreux problèmes sont examinés dans ce forum, mais un des grands défis actuellement consiste à coordonner l'introduction de la traçabilité dans le secteur végétal. Certains inventaires sont dressés dans ce but. Il nous faut aussi une vue générale sur la législation.

Le Livre vert de la Commission européenne de 1997 (Com (97) 176 def.)

Les grandes lignes étaient:

- La législation a été introduite sur base de la stimulation des marchés intérieurs des différents pays et manque d'uniformité pour cette raison.
- L'approche des différents pays est
 - trop verticale,
 - segmentée.
- Une des faiblesses du système est le manque d'une volonté claire d'information rapide de risques potentiels.

Situation en Belgique

- La segmentation est claire en Belgique, nous avons
 - au Ministère des Classes moyennes et de l'Agriculture
 - matières premières, produits phytosanitaires, additifs, alimentation animale, produits végétaux
Administration de la qualité des matières premières et du secteur végétal(DG4),
 - animaux vivants
Administration de la santé animale et de la qualité des produits animaux (DG5),
 - au Ministère de la Santé publique
 - produits vétérinaires (enregistrement et contrôle)
Inspection pharmaceutique,
 - viande, poisson et gibier
Institut d'Expertise vétérinaire (IEV - parastatal)
 - toutes les autres denrées alimentaires
Inspection des denrées alimentaires.
- Cette segmentation belge était une bonne approche, à condition qu'une concertation et une coordination soient organisées

- Vanaf maandag 11 juni zullen het sanitair- en het fytosanitairbeleid, normen en controles inbegrepen, maar ook het beheer van de kwaliteit van alle producten (grondstoffen, plantaardige en dierlijke producten), onder de bevoegdheid van het Ministerie van Volksgezondheid vallen.

L'Agence (AFSCA)

Créée après les dernières élections, érigée juridiquement le 1 janvier 2000, l'Agence pour la Sécurité de la Chaîne alimentaire doit coordonner les cinq administrations sus-mentionnées. Ceci entraîne une restructuration complète de ces services, essentiellement parce que le normatif serait séparé des contrôles. L'Agence est compétente pour:

- mener tous les contrôles sur les matières premières et les denrées alimentaires à tous les niveaux de la chaîne de production dans l'intérêt de la santé publique,
- donner des avis au Ministre de la Santé publique au sujet des lois existantes et nouvelles,
- émettre des agrément et des autorisations à des opérateurs indépendants pour l'exécution de missions spécifiques (organismes de contrôle, laboratoires,...),
- mettre en place des systèmes d'identification et de traçabilité pour les matières premières et les denrées alimentaires,
- informer et mener des actions préventives

Structure

- un comité d'avis conseillera l'Agence; il est constitué comme une Filière, avec une dizaine d'experts en sus,
- un comité scientifique avec deux membres étrangers est formé.

Budget

- les budgets préexistants des différents services rassemblés et les contributions des secteurs
- l'autofinancement sera encouragé.

Indépendance

- il s'agit bien d'un parastatal A, sous la compétence du Ministre de la Santé publique,
- ceci est une manière claire de la part de l'Autorité de signifier que la santé publique doit avoir préséance sur les intérêts économiques.

Une modification récente de la loi sur l'Agence permettrait le maintien de l'unité de certaines administrations de par la possibilité de l'Agence de fournir certains services

Europese Richtlijnen over Productaansprakelijkheid (85/374/EEG) en inzake algemene productveiligheid (92/59/EG)

Zelfs de uitbreiding van de aansprakelijkheid tot de landbouwproducten is effectief. Het werd in onze Belgische wetgeving ingebouwd. Dit gaat over aansprakelijkheid voor producten met gebreken.

Het gevolg ervan is dat de bedrijven alleen veilige producten op de markt mogen brengen en aansprakelijk zijn voor schadevergoeding.

Er moet schade zijn, een feit waarvoor de aansprakelijkheid van de operator duidelijk is en een verband tussen het feit en de schade.

Dit thema verdient op zichzelf een studie dag. De Bedrijfskolommen hebben dat gedaan op 7 november verleden jaar. Een map met alle presentaties van die dag is beschikbaar. Wie een kopie ervan wenst kan zich daarvoor inschrijven op het secretariaat.

In het perspectief van de evolutie van de wetgeving is het interessantst vandaag het Groenboek van de Commissie dat een evaluatie van de Richtlijn over Productaansprakelijkheid maakt.

Groenboek van de Commissie over Productaansprakelijkheid (28/7/99)

Het gaat over herzieningen zoals

- wie moet het bewijs leveren van de schade, het feit en het verband?
- wie betaalt er de expertise kosten ?
- wat met nieuwe technologie risico=s ? (GGO=s...)
- moet de maximale indemnificatie niet hoger liggen ?
- zou het verjaaringstermijn niet moeten verlengd zijn (van 10 tot 20 jaar) ?
- uitbreiding tot materiele schade (nu enkel voor lichamelijke schade) ?
- moet de verantwoordelijkheid niet proportioneel worden tot de markt aandelen wanneer de producent niet geïdentificeerd wordt (market share liability) ?

Het voorzorgprincipe bestaat nog in geen enkel wettelijke tekst

Het is een risicobeheersinstrument als er wetenschappelijke onzekerheid is. Maar het mag maar tijdelijke maatregelen instellen, dit proportioneel zijn tot het risico dat men wil vermijden.

Recalls, restricties op verbruikcondities en aangepaste etikettering zijn aangepaste antwoorden.

Het is niet wettelijk maar toch al in de praktijk wanneer de veiligheid in het gedrang komt.

Het voorzorgprincipe wordt gebruikt door de Overheid, maar door het feit dat de verantwoordelijkheid meer en meer op de bedrijven zal vallen, kan men voorspellen dat dit meer en meer in aanmerking moet genomen worden door de bedrijven.

Ook zullen de wetten meer en meer informatie eisen van de bedrijven tot de consument (duty to warn in de VS).

Het Witboek over voedselveiligheid van de Europese Commissie (Com (99) 719 def.)

Dit gaat over voorstellen maar het doel is om de Gemeenschap een samenhangende, actuele voedselwetgeving en een nieuwe voedsel autoriteit in te voeren vóór eind 2002. Het AActieplan voor voedselveiligheid@ is bepaald in 84 voorstellen, wijzigingen, reglementen, richtlijnen, ...

Regelgevingsaspecten

De Commissie zorgt voor een nieuw wettelijk kader voor

- voedselveiligheid,
- diervoeder.

Het welzijn van dieren moet beter in de voedselveiligheid geïntegreerd worden.

In het bijzonder moet in de wetgeving aandacht geschonken worden aan de gevolgen daarvan voor de kwaliteit en veiligheid van producten van dierlijke oorsprong.

Op gebied van hygiëne, zullen meer dan twintig besluiten ter waarborging van de veiligheid vervangen worden door een algemene verordening. Uitgangspunt daarbij zal zijn dat de voedselproducenten volledig verantwoordelijk zullen zijn voor hun productie.

Voor contaminanten en residuen moeten grenswaarden worden vastgesteld, en gecontroleerd.

De communautaire bepalingen voor nieuwe voedingsmiddelen en in het bijzonder voor degene die GGO bevatten moeten verscherpt en gestroomlijnd worden. Ook moeten de etiketteringsbepalingen worden aangevuld en geharmoniseerd.

Dit is nu juist verschenen in een Richtlijn van 15 februari 2001.

Deze is een herziening van de richtlijn 90/220/EEG, namens het voorzorgprincipe, een

erg duidelijke versterking van de procedures voor het op de markt brengen van transgene planten. Deze nieuwe richtlijn zal erg strikte regels afkondigen omtrent de raadpleging van de Wetenschappelijke Comit es voor de risico-evaluatie en de versterking van de informatie aan het publiek. De toekomstige richtlijn voorziet immers een volksraadpleging over de ingediende dossiers. De nieuwe richtlijn voorziet eveneens een etikettering en traceerbaarheid van alle GGO's (zaden, planten en diervoeders) langs de hele voedselketen.

De bestaande communautaire wetgeving betreffende additieven, smaakstoffen, verpakking en voedseldoorstraling moet worden bijgewerkt en aangevuld.

Controles

Alle onderdelen van de voedselproductieketen moeten aan officiële controles onderworpen zijn.

Er is een duidelijk behoefte aan een communautair kader voor nationale controlesystemen.

Dit is bijvoorbeeld het vierde punt van het AActieplan voor voedselveiligheid @ van de Commissie. De gedachte is algemene principes voor de uitvoering van de controles ook op de extra-communautaire producten, voor de vorming van de controleurs, om de grens te bepalen tussen de verantwoordelijkheid van de bedrijven en de Overheid, voor het opnemen van kwaliteitscontrole (protectie van de economische belangen van de consument) samen met de voedselveiligheidscontrole (protectie van de volksgezondheid), voor het certificeren van producten, voor het verlenen van vergunningen en het registreren van bedrijven, ... Dit wordt rap een Reglement en zou kunnen van toepassing worden vanaf volgend jaar.

Men moet dit als een positieve bijdrage beschouwen omdat alle bedrijven en producten van Europa op die manier dezelfde controles zullen moeten ondergaan.

Op Europees niveau voert het Voedsel- en Veterinair Bureau (VVB in Dublin - Food and Veterinary Office) alle controles uit.

Bijkomenden aspecten

Codex alimentarius

- is beheerd door FAO en OMS
- is opgelegd tot op de Gemeenschap, zeker als het over internationale handel gaat

Challenges voor de Overheid

- De wetenschappelijke actoren hun rol laten spelen, maar het politieke beheer van de risico=s op zich nemen
- Het respect van de wetten uitoefenen en controles uitvoeren waar het gevaar het grootst is

Lastenboeken

- Lastenboeken zijn Avrijwillige akkoorden@. Ze werden meer en meer gebruikt. Ze komen in bijlagen van de contracten tussen de nijverheid en producenten
- Dat is de wet van de klant die koning is. Daar zien we dat de distributie zijn eigen wet oplegt...

Audits

- Het HACCP systeem introduceert de eigen controle van de producten die in het bedrijf binnenkomen. Sommige ontledingen zijn zo duur dat het goedkoper is een audit van het leverende bedrijf uit te voeren

Conclusies

- Wetgeving zal meer aangepast worden op volksgezondheideisen dan aan economische belangen.
- De volledige verantwoordelijkheid van de producenten was al bepaald in 1985. Ze werd uitgebreid tot de landbouwproducten en is centraal in het Witboek.
- Het Groenboek schetst de mogelijke aanpassingen. Ze gaan meestal naar nog een grotere verantwoordelijkheid.
- De uitvoering van het Witboek van de Commissie zal strengere regels brengen, maar onwettelijke concurrentie vermijden.
- Van het opstellen, bijvoorbeeld, van uniforme grenswaarden voor contaminanten en residuen mogen we een verbetering verwachten, op lange termijn, tegenover de huidige uiteenlopende situatie, maar men verwacht strengere normen.
- Bedrijven zullen ook het voorzorgprincipe moeten beschouwen.
- Sommige bedrijven die krachtig genoeg zijn om het aan andere te kunnen opleggen, schrijven hun eigen wet onder de vorm van lastenboeken, dat ze aan aankoop contracten verbinden.